

Nr 60.

Av herr **Möller**, om förnyad utredning rörande det svenska militärväsendets ändamålsenlighet m. m.

Under de senaste tio åren har en oavbruten minskning ägt rum i utgifterna för militära ändamål, vilket framgår av följande sammanställning av dessa utgifter i avrundade tal:

1920	224,000,000	kronor,
1921	223,000,000	»
1922	204,000,000	»
1923—1924	161,000,000	»
1924—1925	156,000,000	»
1925—1926	152,000,000	»
1926—1927	140,000,000	»
1927—1928	138,000,000	»
1928—1929	134,000,000	»

Denna betydande nedgång i utgifterna under fjärde huvudtiteln beror visserligen delvis på förändringen i penningvärdet. Men till större delen torde den dock vara resultatet av bemödanden, som gjorts av regering och riksdag att pressa ned kostnaden. Redan den liberal-socialistiska regeringen 1917—1920 föreslog vissa provisoriska åtgärder — minskning av de värnpliktiges övningstid, inställande av byggnadsarbeten och begränsning av materialanskaffningen — vilka voro ägnade att hålla utgifterna nere i avvakten på en revision av hela försvarsordningen. De socialdemokratiska regeringarna togo nya initiativ till provisoriska åtgärder för kostnadernas nedbringande, såsom ytterligare minskning av övningstiden, begränsning av rekryteringen, vakanssättning av ledigblivna beställningar o. s. v. Slutligen skapades genom 1925 års försvarsrevision möjligheter till betydande nedsättningar i kostnaderna för den militära organisationen. Dessa kostnader utgöra för närvarande blott en femtedel av de verkliga statsutgifterna, medan de år 1920 utgjorde närapå en tredjedel av dessa utgifter. Ett följande av 1925 års beslut kommer att ytterligare betydligt minska såväl utgifterna till militära ändamål i och för sig som dessa utgifters procentuella andel av statsutgifterna i deras helhet.

Ett godkännande av under fjärde huvudtiteln i år gjorda äskanden skulle innebära ett avbrytande av det senaste decenniets utveckling till alltmera begränsade kostnader. Huvudtitelns slutsumma är nämligen omkring 4 miljoner kr. högre än slutsumman för de militära utgifterna i nu löpande statsbudget. Denna omständighet har tolkats såsom ett försök från den nuvarande regeringens sida att leda in utvecklingen i en motsatt riktning till det senaste årtiondets. Mot dessa försök inlades redan vid remissen av statsverkspropositionen bestämda gensagor och från denna debatt beledsagades fjärde huvudtiteln av förhoppningar, att statsutskottet skall vid sin granskning finna möjlighet att föreslå sådana besparingar som kunna ställa in även det kommande budgetårets fjärde huvudtitel såsom ett led i den successiva nedrustningen.

Det är en känd sak, att den sittande regeringen är fiende till 1925 års försvarsordning. Av denna regering kan man sålunda icke förvänta något fullföljande av 1925 års beslut i den anda, vari detta beslut fattades, även om regeringen icke nu vågat framlägga några till söndersprängande av 1925 års ram syftande förslag. Det tillkommer alltså den riksdagsmajoritet, som närmast bär ansvaret för beslutet 1925, att sörja för ett fullföljande av detta beslut i dess anda, vilken är nedrustningens.

För enskilda motionärer är det icke möjligt att på den ringa tiden av tio dagar åstadkomma en sådan prövning av de framställda äskandena, som kan läggas till grund för detaljerade ändringsförslag. Det förefaller emellertid som om på åtskilliga punkter en beskärning av äskandena kan ske. Av de s. k. öresanslagen äro åtskilliga rätt betydligt ökade. Detta sammanhänger närmast med förslaget, att för det kommande budgetåret beräkna 250,000 handräkningsdagar mera än för närvarande. Behovet av en sådan ökning kan ifrågasättas. Det förefaller ganska orimligt att mer än var fjärde tjänstgöringsdag skall gå åt till handräkning. Kunna handräkningsdagarna hållas nere vid det nuvarande antalet, öppnas därigenom möjlighet till besparing på en halv miljon. De starka ökningarna på bränsle-, byggnads- och övningsanslagen äro också ägnade att väcka uppmärksamhet och föranleda en ingående undersökning rörande möjligheter till besparingar. Anskaffningsanslagen böra kunna betydligt beskäras. Sålunda torde den föreslagna ökningen av anslaget till engångskostnader för anskaffande av artillerimateriel böra avslås. Likaså det nya äskandet om ett reservationsanslag på 380,000 kr. till nyanskaffning av fältartillerimateriel. Även anslagen till anskaffning av flygmateriel böra beskäras. De nu begärda anslagen till flygvapnet överstiga med tre miljoner kr. de 1925 beräknade kostnaderna. Ökningen faller på materielanskaffningen. Det är emellertid rimligt att denna begränsas åtminstone så länge som man icke kan på andra områden tillgodogöra sig möjligheterna till kostnadsminskningar. Även vissa andra anslag kunna anstå, såsom t. ex. det begärda anslaget på 200,000 kr. för utvidgning av skjutfältet vid Skillingaryd. I enlighet med den av

socialdemokraterna vid föregående riksdagar hävdade uppfattningen bör också anslaget på en halv miljon kr. till den frivilliga skytterörelsen utgå ur budgeten.

Även om sålunda en rad besparingar kunna göras i Kungl. Maj:ts förslag synes det ändock icke bli möjligt att inhösta de ekonomiska vinsterna av 1925 års beslut i den takt, som vid beslutets fattande beräknades. I någon mån beror detta på att förutsättningarna för beräkningarna brustit. Utvecklingen på flygvapnets område har t. ex. medfört, att anskaffningen av modern flygmateriel är vida kostsammare än anskaffningen av den materiel, som man 1925 hade anledning att räkna med. Även om detta i förhållande till det stora hela icke betyder så mycket, så framkallar det dock frågan, huruvida en ny avvägning av kostnaderna är nödvändig. För oss socialdemokrater var 1925 kostnadsfrågan en av de viktigaste. Vi hade genom tidigare framställningar givit tillkänna, att enligt vår mening de militära anstalterna kunde begränsas i större utsträckning än vad som skedde 1925. När vi ändock medverkade till 1925 års beslut, var det, emedan även genom detta mycket betydande besparingar möjliggjordes. Skulle det visa sig, att dessa besparingar icke fullt ut kunna uppnås, är det från vår utgångspunkt naturligt att påkalla en ny ingående prövning av frågan om det militära försvarets kostnader och organisation.

Redan en sådan prövning leder till ny undersökning av hela vårt försvarsproblem. Enligt en utbredd mening påkallas en sådan undersökning också av den utveckling av krigstekniken, som särskilt under de senaste åren tilldragit sig stor uppmärksamhet även här hemma. Fjölårets socialdemokratiska partikongress uttalade sålunda, att denna utveckling i luft- och gaskrigets tecken skapar nya problem, om vilkas fruktansvärda perspektiv hela världen måste göras medveten och som böra föranleda en snar förnyad omprövning av hela vårt militärväsendes ändamålsenlighet. Denna uppfattning är icke specifikt socialdemokratisk. Den delas av stora grupper medborgare även inom andra läger.

Från andra utgångspunkter har från högerhåll framförts krav på en ny försvarsutredning. Statsministerns uttalanden under remissdebatten gävo också vid handen, att man i sinom tid kan förvänta åtgärder i detta syfte. Det kan emellertid befaras, att hos regeringen icke finnes en tillräckligt stark känsla för nödvändigheten av att göra en ny försvarsutredning allsidig. Det torde finnas skäl för riksdagen att hävda denna nödvändighet. En enbart militär utredning skulle för ärendets behandling vara till ringa gagn. Problemet bör tagas upp till granskning ur alla synpunkter och från grunden. Det är icke blott nödvändigt att de icke militära synpunkterna få möjlighet att göra sig gällande. Det vore också högeligen önskvärt, att militärer, som haft modet att träda fram med från de officiella avvikande militära synpunkter, bleve i tillfälle att deltaga i undersökningen. Det synes föreligga goda skäl för riksdagen att i samband med behandlingen av fjärde huvud-

titeln uttala sig rörande kravet på en ny försvarsutredning och formerna för denna. Den socialdemokratiska riksdagsgruppen har därför velat framföra förslag om en sådan utredning.

I det föregående har framhållits svårigheterna för enskilda motionärer att framställa direkta förslag till justeringar, som kunna och böra göras i den föreliggande fjärde huvudtiteln. För att emellertid få frågan om ny försvarsutredning prövad i samband med försvarsbudgeten måste ett yrkande härom formellt knytas till förslag rörande något regeringens äskande. Detta kan ske genom ett avslagsyrkande beträffande skytteanslaget.

I anslutning till vad sålunda anförts, hemställes alltså,

att riksdagen måtte, med avslag på det i punkt 23 i fjärde huvudtiteln äskade anslaget till det frivilliga skytteväsendets befrämjande, hos Kungl. Maj:t hemställa om en snar förnyad omprövning om hela vårt militärväsendes ändamålsenlighet.

Stockholm den 21 januari 1929.

Gustav Möller.
